RABBINISCHE GLEICHNISSE

Vokalisierte
hebräische und aramäische Texte
dargeboten für das Studium
der Gleichnisse Jesu
mit Verzeichnis der
nichtbiblischen
Wörter

von

PAUL FIEBIG

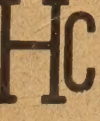

226.88
F451

1929

LEIPZIG / J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

Class 226.8 S Book 7451
General Theological Seminary Library
CHELSEA SQUARE, NEW YORK

PRESENTED BY
Soc'y for Promoting Religion and Learning

Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/bwb_T3-BSK-517

RABBINISCHE GLEICHNISSE

Vokalisierte
hebräische und aramäische Texte
dargeboten für das Studium
der Gleichnisse Jesu
mit Verzeichnis der
nichtbiblischen
Wörter

von

PAUL FIEBIG

Wilhelm Julius 1876-

1929

LEIPZIG / J. C. HINRICHS'SCHE BUCHHANDLUNG

226.8 S
F451
87523

Printed in Germany
BUCHDRUCKEREI W. HOPPE, BORSDORF-LEIPZIG

Inhalt

Seite

1. Das Abbild Gottes und der Gast — Hillel der Alte — Midr. r. zu 3. M. 25, 35, Par. 34, 3 1
2. Himmel und Erde — Schule Hillels und Schammais — Bereschit r. Par. 1, 15 — Mt. 5, 35 2
3. Die klugen und die törichten Knechte — Jochanan ben Zakkai — b. Schab. 153 a — Mt. 22, 2 ff.; 25, 2 ff. 4
4. Arbeit und Lohn — Tarphon — Abot II, 15. 16 — Mt. 5, 12; 9, 37 6
5. Zweige und Wurzeln — Eleazar ben Azarja — Abot III, 18 — Mt. 7, 17 ff., 24 ff. 6
6. Hausteine und Backsteine — Elischa ben Abuja — AbRN 24 — Mt. 7, 24 ff. 7
7. Aufhören der Gleichnisbildner nach R. Meir — Sota IX, 14 . . 8
8. Die beiden Schatzaufseher — Schimeon ben Eleazar — Mekhilta zu 2. M. 20, 2 — Mt. 6, 19; 13, 44. 9
9. Verkauf der Familie — anonym — Siphre zu 5. M. 3, 23 — Mt. 18, 24 f. 10
10. Der König und die bösen Pächter — anonym — Siphre zu 5. M. 32, 9 — Mt. 21, 33 ff. 10
11. Der Mann und die Deposita — anonym — Siphre zu 5. M. 34, 5 — Lk. 16, 10 ff. 12
12. Suchen des Verlorenen — Pinechas ben Jair — Schir haschir. r. 1, 1 — Lk. 15, 4 ff. 13
13. Die königlichen Gewänder — anonym — b. Schab. 152 b — Mt. 22, 11ff. 14
14. Trauben und Dornen — anonym — b. Pes. 49 a — Mt. 7, 16; 13, 44 ff. 15
15. Leihen und bezahlen — Jose, der Priester — b. RH 17 b — Mt. 18, 27; 6, 14 f. 16
16. Die Zöllner — Schimeon ben Jochai — b.Sukka 30a — Mt.5,46; 17,24ff. 17
17. Schätze sammeln — Zeera, Schemuel ben Jischaq — Bereschit r. 9, 7 a — Mt. 22, 2 ff.; 6, 19 f. 17
18. Löwe und Steinhuhn — Jehoschua ben Chananja — Bereschit r. 64, 10 19
19. Suchen des in die Irre Gehenden — Judan — Bereschit r. 39, 2 — Lk. 15, 3 ff. 20
20. Dem Sohne die ganze Mahlzeit — Chanina — Schem. r. 30 — Lk. 11, 12 21
21. Die zwei Wege — Jehoschua — Schem. r. 30 — Mt. 7, 13 f.; 15, 14 22
22. Die zehn Perlen — Acha — Schem. r. 44 — Mt. 13, 45 23

Seite

23. Der böse Sohn — anonym — Schem. r. 46 — Lk. 15, 18 25
24. Der Lahme und der Blinde — a) Antoninus und Rabbi b. Sanh. 91 a b) Jischmael Midr. r. zu 3. M. 4, 2 — Mt. 10, 28 26
25. Fuchsfabeln — a) Bar Qappara Midr. r. zu 3. M., Abschn. 28 — b) R. Meir b. Sanh. 38 b 30
26. Der Fuchs und die Fische — Aqiba — b. Ber. 63 b — Lk. 13, 32 31
27. Durch eigene Aussage schuldig — anonym — Bammidbar r. 16 — Lk. 19, 22 33
28. Rabban Gamliel und der Philosoph — b. Ab. z. 54 b/55 a — Mt. 15, 26 33
29. Rückkehr des Sohnes zum Vater — Meir — Debar. r. 2 — Lk. 15, 11 ff. 35
30. Der jüngste Sohn — Levi — Debar. r. 5 — Lk. 15, 11 ff. 36
31. Zweck der Gleichnisse — Schir haschir. r. 1, 8 — Lk. 15, 8 ff.; Mk. 4; Mt. 13 37
32. Stroh und Weizen — Menachema — Schir haschir. r. 7,3 — Lk. 3, 17; Mt. 13 40
33. Der gute Arbeiter — Zeera — jer. Ber. 5 c — Mt. 20, 1 ff. 42
34. Israel als Weizen — Levi — Pesiq. r. 10, S. 35 b — Mt. 13 43

Wörterverzeichnis (der nichtbiblischen Wörter) 45
Benutzte Texte 51
Literatur 51

1. Das Abbild Gottes und der Gast.

Hillel der Alte – Midr. z. 3. M. 25,35 (Par. 34,3).

דבר אחר "וכי ימוך אחיך והדית הוא דכתיב
גוֹמֵךְ נַפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד וְגֵה הֵיטִיב עִקְּרוֹן
שֶׁבַּשָּׁעָה שֶׁהָיָה נִפְטָר מִתַּלְמִידָיו הָיָה
מְהַלֵּךְ וְהוֹלֵךְ עִמָּהֶם אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו
רַבֵּנוּ לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְאֵמַר לָהֶם
לַעֲשׂוֹת מִצְוָה אָמְרוּ לוֹ וְכִי מָה מִצְוָה זוֹ
אֵמַר לָהֶם לְחוֹן בְּבֵית הַמֶּרְחָץ אָמְרוּ
לוֹ וְכִי זוֹ מִצְוָה הִיא וְאֵמַר לָהֶם הֵן
מָה יֵם יְקוֹנִין שֶׁלָּכִים שֶׁמְּאַמִּידִים
אוֹתוֹ בְּבָתֵּי [3]שְׁאַשְׁרִיוֹת וּבְבָתֵּי [4]קְרִקְסָאוֹת
מִי שֶׁיִּתְמַנֶּה עֲלֵיהֶם הוּא מוֹרְקָן וְשׁוֹפְלָן
וְהֵן מַעֲלִין לוֹ מְזוֹנוֹת וְלֹא עוֹד אֶלָּא
שֶׁהוּא מִתְרַהֵב עִם גְּדוֹלֵי מַלְכוּת אֲנִי
שֶׁנִּבְרֵאתִי בְּצֶלֶם וּבִדְמוּת דִּכְתִיב [5]כִּי
בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם עַל אַחַת

---

1) 3. M. 25, 35 2) Spr. 11, 17 3) im Text: שרשיאות ; Ven. 1545: בבית שדשיאות
4) im Text: קרקסיאות 5) 1. M. 1, 27; 9, 6.

כמה וכמה: דברי אחר גומלך נפשו
יש חסד זה וזכך וקנך שבשמים
שהיה נפשר מתאמיד ויהי מהלך:
והוכיח עמם ואמרו לו תאמיד רבי
חסד עם הדין יכסניא בגו בתיא
יאמר לו כך יהא ליה (2יכסניא
יאמר להם והדין נפשיא עלובתה
דין היכל (3הכא: ואמא
יכסניא דוכתא בגו גופיא
יאמר להם והדין נפשיא עלובתה
שמעי ובתי וכלי בתי
שמעי ואומיב והשמיב ובראו תחלה
ואחרי כן נבראת דאדם: ובתי וכלי
ואחרי כן נבראת תחלה ואחרי
כן השמיב: ואדם מבראין

1) vgl. dieselbe Schluss-form bei Jesus u. Paulus.
2) Ven. 1545: יכסנ״, ebenso nachher. 3) vgl. Fiebig, Gleichnisreden S 7 ff; zum Stil: Fiebig, Der Erzählungsstil der Evangelien; zur Sprachenmischung: Dalman, Jesus-Jeshua, S. 1 ff.

2. Himmel und Erde.

Schule Hillels u. Schule Schammais. – Ber. r. Par. 1 gegen Ende, Abschn. 15 – Mt 5,35.

שם בית שמאי ובית הלל בית
שמאי אומרי שמים ובראו תחלה
ואחרי כן נבראת דארץ: ובית הלל
אומרי שמים ובראו תחלה ואחרי
כן השמיב: ואדם מבראין שם

לְדִבְרֵי תוֹרָה · וְאֵלּוּ מְבִיאִין שֶׁעָם לְדִבְרֵי תוֹרָה

עַל דִּבְרֵי תוֹרָה דִּבְרֵי שְׁמַאי · דְּאָמַר

אִמְרִין · וּשְׁמֵיהֶם נִבְרְאוּ תְּחִלָּה ·

וְאַחַר כָּךְ דָּאָרְץ · מִשֶּׁלְּךָ · לְמָּלְךָ: שֶׁעֲשָׂה

5 לְךָ כִּסֵּא · וּמִשֶּׁעֲשָׂאוֹ עֲשָׂה [1] יְסוֹדוֹתָיו

שֶׁלּוֹ · כָּךְ: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא ·

[2] וּשְׁמֵיהֶם כִּסֵּאוֹ · וְהָאָרֶץ הֲדוֹם רַגְלָי ·

וְגוֹ' : וְעַל דִּבְרֵי תוֹרָה דִּבְרֵי הוֹלְכִין וְאֵינוֹן

אִמְרִין · דָּאָרֶץ נִבְרֵאת תְּחִלָּה · וְאַחַר כָּךְ

10 וּשְׁמֵיהֶם · מִשֶּׁלְּךָ · לְמָּלְךָ: שֶׁבָּנָה · כַּמָּה ·

מִשֶּׁבָּנָה · אֵת־ הַתַּחְתּוֹנִים · אַחַר כָּךְ בָּנָה ·

אֵת־ הָעֶלְיוֹנִים · כָּךְ: [3] בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה'

אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם [4]:

1) im Text: אִיפְּכָא ; Theodor: הָאִי פּוּכְיָא דִּילָן

2) Jesaia 66,1 ; vgl. Matth. 5,35 3) 1. M. 2,4

4) vgl. Fiebig, Gleichnisreden, S. 10 ff. – Wir haben hier Gleichnisse mit Dativanfang, die von den rein erzählenden Gleichnissen mit Nominativ-Anfang – auch bei Jesus – zu unterscheiden sind. Diese beiden Formen sind die Grundformen der Gleichnisse, von denen bei den rabbinischen Gleichnissen die mit Dativanfang die häufigsten sind.

3. Die klugen und die törichten Knechte.

Jochanan ben Zakkai - b. Schabb. 153a – Mt 22,2 ff; 25,2 ff.

שוב אמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו
יום אחד לפני מיתתו שאלן תלמידיו
רבי יוחנן בן זכאי וכי אדם יודע
יום מותו והלא כתוב הן לא־ידע
האדם גם את־עתו כדגים הנאחזים
ברשת וכצפרים האחזים במצודה
כן־בני־האדם נוקשים לעת רעה
כשתפול עליהם פתאום והם בה
וישאלו את רבי יוחנן בן זכאי מפני
מה אין אנו מתאבלין עליך אמר
להם אלכסנדרי מקדון אחד היה
שמו ואת־עבדיו בפקדון שבה
קשה את־הפקדון ויצא ובא
עשיר אחד לפני מיטתו שאלו
תלמידיו רבי יוחנן בן זכאי וכי אדם
יודע יום מותו והלא כתוב הן לא־ידע
האדם גם את־עתו כדגים הנאחזים
ברשת וכצפרים האחזים במצודה
כן־בני־האדם נוקשים לעת רעה
כשתפול עליהם פתאום והם בה
ונמצית
אמר
כך
10 בחכמתו ועל כך עתיד הוא לתן דין
וחשבון לפני מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא שנאמר כי עתה
לחסר אמר
רבי יוחנן בן זכאי משל לאחד
שיצא את־עבדיו בפקדון שבה
קשה את־הפקדון ויצא בא
15 עשיר אחד לפני מיטתו שאלו
תלמידיו רבי יוחנן בן זכאי וכי אדם
יודע יום מותו והלא כתוב הן לא־ידע
האדם גם את־עתו כדגים הנאחזים
ברשת וכצפרים האחזים במצודה
כן־בני־האדם נוקשים לעת רעה
כשתפול עליהם פתאום והם בה

---

1) Pred. 9,8 2) vgl. z. B. Mt 22,2 ff. 3) vgl. Mt 7,24.26; 25,2.3 3) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 17ff den rabbinischen Parallelltext, der für das Studium der mündlichen Überlieferung wichtig ist u. daher auch für die synoptische Frage.

כְּלוּם יֵשׁ סְעֻדָּה בְּלֹא שׁוֹרֶר? [1] בְּפִתְאוֹם

בְּקֵשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲבָדָיו · פִּקְחִין שֶׁבָּהֶן

וְכֻלָּם כְּפָנִים [2] כְּשֶׁהֵן מְקֻשָּׁטִין · וְהַשְּׁפָשִׁין

וְכֻלָּם כְּפָנִים כְּשֶׁהֵן מְלֻכְלָכִין · שֶׁמָּא

הַמֶּלֶךְ לְקַרְאַת פִּקְחִים · וְכֻלָּם לְקַרְאַת

טִפְּשִׁים · יָמַר · הַלָּלוּ שֶׁקִּשְּׁטוּ אֶת־עַצְמָן

לְסְעֻדָּה · יֵשְׁבוּ וְיֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ · הַלָּלוּ

שֶׁלֹּא קִשְּׁטוּ עַצְמָן לְסְעֻדָּה · יַעַמְדוּ

וְיִרְאוּ : תְּנוּ שְׂכָרָן שֶׁל מַאֲרִי מִשּׁוּם רַבִּי

מַאִיר · יָמַר · אַף הֵן נוֹתְנִין בַּמִּשְׁמִשִׁין ·

אֲבָל יִגְלֶה יִגְלֶה · וְיֵשְׁבוּ · הַלָּלוּ אוֹכְלִין

וְהַלָּלוּ רְעֵבִין · הַלָּלוּ שׁוֹתִין וְהַלָּלוּ

צְמֵאִים · שֶׁנֶּאֱמַר · [3] כֹּה יָמַר ה׳ · הִנֵּה

עֲבָדַי יֹאכֵלוּ · וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ · הִנֵּה

עֲבָדַי יִשְׁתּוּ · וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ · הִנֵּה

עֲבָדַי יְרוֹנְנוּ מִשּׁוֹב לֵב · וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ

מִכְּאֵב לֵב [4] :

---

1) Mt 24,50; 25,6; Lk 12,39.40 2) Mt 22,11–14. 3) Jes. 65,13 – vgl. Lk 16,19 ff; 14,24 4) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 17 ff. – Man achte besonders auf die „formale Verschiebung des Vergleichspunktes" u. auf die „Mehrgipfeligkeit" dieses Gleichnisses.

4. Arbeit und Lohn.

Tarphon – Abot II, 15.16 – Mt 5,12; 9,37

רבי טרפון אומר היום קצר
והמלאכה מרבה והפועלים עצלים
והשכר הרבה ובעל הבית דוחק:
הוא היה אומר לא עליך
המלאכה לגמור ולא אתה בן-חורין
להבטל. אם למדת תורה הרבה נותנין
לך שכר הרבה ונאמן הוא בעל
מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך
והדע מתן שכרן של צדיקים לעתיד
לבוא:

5. Zweige und Wurzeln.

Eleazar ben Azarja – Abot III, 18 – Mt 7,17ff, 24ff.

רבי אלעזר בן-עזריה אומר כל
שחכמתו מרובה ממעשיו למה
הדבר דומה לאילן שענפיו

---

1) Mt 9,37 2) Mt 5,12 3) Lk 16,9 4) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 80f. – Beispiel für allegorische Rätselrede. 5) Mt 11,25; 7,24-27.

הוא דומה ? [1] לאיש שבנה
ושרשו מוצק[2]. והורוח באה
ונוקפו
והופכתו על פניו : וכך שמעשיו מרבין
מחכמתו . לאיש הוא דומה ? לאיש
שעבה מוצק ושרש[3] מרבין . ונפלו
כך הרוחות שבעולם באות ונושבות
בו . אין מזיזות אותו ממקומו : [4]

6. Hausteine und Backsteine.

Elischa ben Abuja – AbRN 24[1] – Mt 7,24 ff.

לאיש שהוא בונה אומר . אדם שיש
בו[4] מעשים טובים . ולמד תורה הרבה .
למה הוא דומה ? לאדם שבנה אבנים
תחלה . ואחר כך בנה . ונפלו בתים
מים הרבה ונזלין בצדן . אין מזיזין
אותן ממקומן : ואדם שיש בו מעשים
טובים . ולמד תורה . למה הוא דומה ?

1) Mt 7, 17 ff. 2) Mt 7, 25-27 u. Par. 3) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 69 ff. – Gleichnispaar; zur Neigung des Hebräers zur Zweigliedrigkeit, auch zum gegensätzlichen Parallelismus, vgl. Fiebig, Erzählungsstil. 4) Mt 5,16; 7,24-27.

זיתרא שבועה ברנש תחלה ואחר כך:
ברנש גפן בית מים קמיצ מיד
דופכין מותן:[1]

7. Aufhören der Gleichnisbildner nach R. Meir.

Sota IX, 14

ר"ל בפונדמוס שלאסטינוס אזדו עד עשרות חתנים ועד דומיטוס: בפונדמוס
שלאסטישוס אזדו עד עשרות כזנות.[2] ושלא
יגמד אדם בנו יונית: בפונדמוס
לואחרונן אזדו שלא תצית דכתה
בית כפרין בתוך. דאיר וברותינו
לוקידו שתצית דכתה בית כפרין בתוך
דאיר: משמת רבי מאיר בשלו
מושלי משמת בן עזאי בשלו
דושקדים משמת בן זומא בשלו
דורשים:[3]

---

1) Auch hier ein Gleichnispaar. 2) vgl. Dalman, Jesus-Jeshua, S. 1ff 3) vgl. Fiebig, Gleichnisreden, S. 104, ferner W. Bacher, Agada der Tannaiten, Band 2, S. 57ff., wo eine ganze Reihe Gleichnisse R. Meirs nachgewiesen sind.

8. Die zwei Schatzaufseher.

Schimeon ben Eleazar – Mekhilta zu 2. M. 20,2 – Mt 6,19; 13,44.

יתר דבי שמעון בן יוחי [1] בשבע
מצות שנצטוו בני נח שקבלו עליהם.
יכולין לעמוד בהן. לך ואומר
למצות שבתורה. משל למלך שמנה
לו שני [2] פרסופוסין. אחד ממנה על גוצר
[3] שלכסף ושלזהב. זה שהיה ממנה
על הכסף נתשד. היה ממרא עם גוצר שלכסף
ושלזהב. וזה שהיה ממנה על הכסף
ועל הזהב אמר לו. [4] ריקה. בתבע
כפרתי. בכסף ובזהב [5] על אחת כמה
וכמה. והלא דברים קל ואומר [6] ומה
בני נח בשבע מצות בלבד לא יכלו
לעמוד בהם. בשש מאות ושלש עשרה
מצות על אחת כמה וכמה:

1) vgl. zu den noachischen Geboten: Fiebig, Juden und Nichtjuden, Leipzig, Dörffl. u. Franke. 2) Mt 20,8; Lk 8,3
3) Mt 6,19; 12,35; 13,44; 19,21 – 1. Kor. 3,12. 4) Mt 5,22
5) Mt 7,11; 6,30 6) vgl. Fiebig, Gleichnisreden S. 82ff. – Zur stereotypen Formulierung vgl. Fiebig, Erzählungsstil.

9. Verkauf der Familie.

Siphre 5. M. 3,23 § 26 (70b) – Mt 18,24 ff.

מִשְׁלֵי. [1] לְאֶחָד שֶׁלָּוָה מִן הַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ כּוֹרִים
חִטָּה בַּשָּׁנָה הָיוּ הוֹכְלִין אוֹתָהּ. יֵשׁ פִּשָּׁר שֶׁיִּכּוֹל
לְהַעֲמִיד בְּאֶלֶף כּוֹרִים יֵלְכוּ וְיֵלְכוּ
מִשְׁכְּנוֹ הַמֶּלֶךְ. וְכָתַב לוֹ יַפּוֹכִי: פְּעָם
אַחַת שְׁגָר וְלֹא שִׁיֵּר לוֹ כְּלוּם. וְכֵינַס
הַמֶּלֶךְ לְבֵיתוֹ. [2] וְנִשְׁלַח בָּנָיו וּבְנוֹתָיו.
וְהָעַמִּידַן עַל יְבוּל הַמְכֹר. בֵּיתוֹת שָׁעָה
יֵדַע שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ כְּלוּם. אַף כָּךְ הַפְּרִנְיוֹת
שֶׁהָיוּ בֵּיתוֹת עַל דּוֹר. הָיוּ מְכַפְּלוֹת.
[3] שֶׁנֶּאֱמַר. וְאֶתֵּן הוֹכְשָׁה. שֶׁלָּהֶם אֲרַבְעָתַיִם:

10. Der König und die bösen Pächter.

Siphre zu 5. M. 32,9 § 312 (134b). – Mt 21,33 ff.

שׁוֹר. כִּי חֵלֶק ה' עַמּוֹ. מִשְׁלֵי. לְמָשָׁל
שֶׁהָיָה לוֹ שָׂדֶה. [4] וְנָתַנָּה
הוֹתִיר לוֹ נוֹשֵׂב וְגוֹנֵב
אוֹתָהּ. [5] נוֹשֵׂב מֵהֶם וְנָתַנָּה לִבְנֵי הַבַּיִת.

1) Lk 16,7; Mt 18,24 2) Mt 18,25 3) 2. Sam. 12,6
4) Mt 21,33 ff 5) Mt 21,41.

הוּתְחִילוּ לְהוֹצִיא לְעֵיסָה יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹנָה
נוֹלַד לוֹ בֵּן, אָמַר לָהֶם, צְיוּנוּ מִפִּי שְׁמַי,
וְעַכְשָׁו אֲפִלּוּ שֶׁהִקְדִּישׁוּ בְּתוֹכָהּ, תְּנוּ לִי חֻלִּין,
שֶׁאֶהְיֶה מוֹכְרוֹ: כָּךְ כִּשְׁבָעִית [2] אַבְרָהָם
יָבִינוּ [3] לָעוֹלָם, יְצִיאַת מִצְרַיִם פְּסוּלָה
יִשְׁמָעֵאל וּבָנָיו קְטוּרָה, בְּיַת אָבִינוּ יִצְחָק
לָעוֹלָם, יְצִיאַת מִצְרַיִם פְּסוּלָה עֵשָׂו אֱלִיפַז
יְתָרוֹם, חִזְּרוּ לְהוֹצִיא לְעֵיסָה יוֹתֵר מִן
הָרִאשׁוֹנִים, כִּשְׁבִיעִית יַעֲקֹב לֵיצֵא יְצִיאַת
מִצְרַיִם פְּסוּלָה, יֵצֵא נוֹלַד כְּלַבָּן
כִּשְׁרָה כְּסוּתוֹ, עַ שֶׁיִּתְאַמֵּר וְיַעֲקֹב
אִישׁ תָּם, וְשָׁב גַּהֲלָה, מְהוּלָה כֵּן הַמְקוֹם
מְכַיֵּר יוֹתֵר חֻלָּקוֹ? מִיַּעֲקֹב. פְּשִׁיטָא.
כִּי יַעֲקֹב בְּחַר לוֹ יָהּ, יִשְׂרָאֵל
לְסִגְלָתוֹ. [6] וְאוֹמֵר, כִּי חֵלֶק יְיָ, עַמּוֹ
יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ: [7]

---

1) Lk 16,2 2) Röm. 4,1. 3) Joh. 1,9
4) 1. M. 25,27 5) Ps. 135,4 6) 5. M. 32,9.
7) Hier, wie sonst oft in den rabbinischen Gleichnissen, ist „der Sohn" Jakob oder Israel.

11. Der Mann und die Deposita.

Siphre zu 5. M. 34,5 § 357 (149b) – Lk 16,10 ff.

עַל פִּי ה׳. כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ [1] נוֹשֵׂא נִשְׁמָתָן
שֶׁל צַדִּיקִים. נוֹשְׂאָהּ מְהוּם בְּנַחַת רוּחַ.
מָשָׁל. מָשָׁל לְאָדָם שֶׁהָלַךְ לְהוֹצִיא לְאָדָם
[2] נְאֶמָן שֶׁהָיָה [3] בָּעִיר. וְהָיָה הוֹלֵךְ
מְפַקֵּד עָלָיו פִּקָּדוֹן. וְכָשֶׁבָּא אֶחָד
מְהוּם לְתָבְעוֹ [4] אֶת שֶׁלּוֹ. הָיָה מוֹצִיא
וְנוֹתֵן לוֹ. לְפִי שֶׁיָּדַע הָיָה כֵּן הוּא.
וְכָשֶׁבָּא לְשֶׁלּוֹ בְּיָד בָּנוֹ. בְּיָד עֲבָדָיו.
בְּיָד שְׁלוּחוֹ. הָיָה מְתַמְהֵהַּ עָלָיו
הָעַכּוּ"ם. לְפִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הָיָה כֵּן
הוּא: כָּךְ כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ [5] נוֹשֵׂא נִשְׁמָתָן
שֶׁל צַדִּיקִים. [6] נוֹשְׂאָהּ בְּנַחַת רוּחַ.
וְכָשֶׁהוּא נוֹשֵׂא נִשְׁמָתָן שֶׁל רְשָׁעִים.
מוֹסֵרָהּ [7] לְמַלְאָכִים רָעִים. לְמַלְאָכִים
אַכְזָרִים. כְּדִי שֶׁיְּשַׁמְּשׁוּ אֶת נִשְׁמָתָן.
וְכֵן הוּא אוֹמֵר. וּמַלְאָךְ אַכְזָרִי יִשָּׂלַח [8]
בָּם. [9] וְאוֹמֵר. תָּמוּת בְּנַעֲרֵי נַפְשָׁם:

1) Lk 16,22 2) Lk 16,10 ff 3) Lk 18,2 4) Mt 20,15
5) Lk 12,20 6) Lk 16,22 7) Mk 18,34 8) Spr. 17,11
9) Hiob 36,14.

12. Suchen des Verlorenen.

Pinechas ben Jair. – Schir hasschir. r. I, 9 – Lk 15,4ff

א"ר חנינא בן פנחס בן יאיר פתח (2 אם
תבקשנה ככסף וגו' אם אתה מחפש
אחר דברי תורה כמחפשי' הון גזל
שאין מקפיד שיכרך
משך אחד אם מאבד סלע או
(3 בונדי' בתוכן בית (4 הוא מוצא
כמה נרות כמה פתילות עד שימוצא
אצלו ומה ואומר אצלו שלוש שאצלם הרי
אלם מדקים כמה נרות ובמה
פתילות עד שימוצאם (5 ומשאם
דברי תורה שלוש הרי אצלם הרי
(6 ואי אצלם הבית אין אתה צריך
אחר אם כמשמונים הן
תבקשנה ככסף וגו' (7

---

1) Mk 5,22 u. Par. 2) Spr. 2,4 3) im Text: כדקדק
4) Lk 15,8–10 5) Lk 15,4 6) Mt 19,29
7) vgl. Fiebig, Gleichnisreden, S. 84f. – Das rabb. Gleichnis redet von der Tora, Jesus von dem Menschen, dem Sünder, der Ethik!

13. Die königlichen Gewänder.

b. Schalbat 152b – Mt 22,11 ff.

תנו רבנן · (1) והודות פשוב יוצא- איזהו
אושר ונתנה, (2) תנה לו · כמו שנתנה
לך בשדרה · אף אתה בשדרה · משוך
(3) למלך בשר ודם · (4) שחלק בגדי
מלכות לעבדיו · (5) פקחין שבהן
קפלו וחזו בקפלס · טפשים
שבהן ועשו בהן מלאכה ·
(6) למ"ד בקש המלך את-כלי ·
פקחין שבהן חזרו לבתיהן
מגולגלין · טפשין שבהן חזרו
כשהן מלוכלכין · שמח המלך בקראת
פקחין · (7) כעס בקראת טפשין · אין
פקחין אומר · נתנו כלי לאוצר ·
והם (8) לבתיהם (9) לשלום · והאין
טפשין אומר · נתנו לכובס · והם
(10) בתחבושו בתאסריהם · אף חולין

1) Koh. 12,7; vgl. Fiebig, Gleichnisreden S. 94 ff. 2) = תנא
3) Mt 22,2 4) Ven. 1520: שחלק 5) Mt 7,24; 25,2
6) Mk 2,1 7) Mt 22,13; 22,7 8) Joh. 14,2 9) Mk 5,34
10) Mt 18,30; 5,25

ה יבוא שלום ינוחו על משכבותם · והולך נכוחו
ב נשמתן הוא אומר · [2] והיתה נפש
אדוני צרורה בצרור החיים · על
גופן שלשה הוא אומר · [4] יניח
שלום אמר ה' לרשעים · ועל נשמתן
הוגיע אומר · [5] ואת נפש איביך יקלענה
בתוך כף הקלע :

14. Trauben und Dornen.

b. Pesachim 49ª. – Mt 7,16; 13,44 ff.

תנו רבנן · [6] לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם
שאם מת או גלה · מבטח לו שבנו
תלמיד חכמים · ואל ישא בת עם
הארץ · שאם מת או גלה · בנו
עמי הארץ : תנו רבנן · לעולם
ימכור אדם כל מה שיש לו וישא
בת תלמיד חכם · וישיא בתו לתלמיד
חכם · משל · לעניבי [7] הזגכין בעניבי

1) Jes. 57,2 2) Mt 10,28 3) 1. Sam. 25,29
4) Jes. 48,22 5) 1. Sam. 25,29 6) Mt 13,44.46-
vgl. Fiebig, Gleichnisreden S. 96 f. 7) Mt 7,16; Joh. 15,1

דברי עקיבא ולמד כאן קודם לכל דין כאן
לאחר כל דין: ז

1) Mt 7,16 2) Joh. 10,34 3) 5 M. 10,17 4) 4 M 6,26
5) Lk 19,13 ff 6) Mt 18,27; 6,14 f 7) vgl. Fiebig, Gleichnisreden, S. 60 ff.

בעיניו ד' הוסנה, דבר כעור ואינו מתקבל:
בת עם הארץ, משלך, לעיניהי האפין
הגיפך, דבר נידה ומתקבלך, ולא ישלח

15. Leihen und bezahlen.

Jose, der Priester. – b. RH 17b. – Mt 18,27; 6,14 f.

תלת שמעא שיגלה בלודית הגירות ית
דבלן אמליתך, ב כתיב בתורתכם, ג ישר
לך ישא פניכם, ד וכתיב, ישא ה' פניו
לך, נשפלך לה רבי יוסי הכהן.
ימר לה, ימשוך לך משלך, למה
דברה תורה, לאדם שנושה בחבירו
ה מנה, ויקבע לו זמן בביתי הלוה.
ונשבע לו בחיי, הלוה. דגיע זמן ולא
פרעו, בית לפיס יפס הלוה, ואמר לו.
ו עלבוני מחול לך, לך יפיס אפס חבירך.
הוכא נמי, כיון בעבירות שבין אדם למקום
כאן בעבירות שבין אדם לחבירו, עד שבת
רבי עקיבא ולמד כאן קודם לכל דין כאן
לאחר כל דין: ז

16. Die Zöllner.

Schimeon ben Jochai – b. Sukka 30ª – Mt 5,46; 17,24 ff.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
מניין[1] זכית לב' כי ינני ה' יגוזב משפט.
שונין אין בעולה[2] משלך. למלך בשר ודם
שהוא עובד עץ בית הממס. אמר לו:
לעבדיו. תנו ממס[3] למוכסים. אמרו לו:
והלוא כך הממס בלוי שלקח דינר[2] אמר
להם. מתנו. למדו כך עובדי כוכבים.
ואנו אחי[4] מן הממס: לא
קדוש ברוך הוא אמר. אני ה' שונא
אין בעולה. מתנו. למדו. בני. אחי
אתם מן האין:

17. Schätze sammeln

Zeera – Schemuel ben Jischaq – Ber. r. 9,9 – Mt 22,2 ff; 6,19 f.

ר' אמר רבי אידי.[5] הוה שוב מאד.
כי אין אדם[6] הוה שוב מאד. כי אדם
הוה שוב מאד. משלך

1) Jes. 61,8 2) Mt 9,9 3) Mt 5,46 4) Mt 17,24–27
5) 1. M. 1,31 6) Mt 5,29.30

לישנו בסיף: כך מי שזוכה מסרך
יתיב גבוהי מברך את המלך.[8]
גבוהי ויעדב זך. וכך מי שזוכה
המלך. יתברך ויתרומם כך[7] ומברך את
פועליך. ובנה[6] ירושלם עד פתחו. אמר.
למלך שהיה לו[1] פרדס.[2] והכניס לתוכו
אילנות טובים. ואמר לעבדיו. אי אתם יודעים
שאני נכנס לפרדס. כך מי שזוכה במלאכת הפרדס.
יכנס לאולרו. וכך מי שאינו מתכשר
במלאכת הפרדס. בשבת לאולרו: 5
מסרך במצות ומעשים טובים. הרי
הוא כמי שזוכה בשתי עדן. וכך מי שאינו
מסרך במצות ומעשים טובים. הרי
הוא כמי שזוכה בשמונה בתי יצחק.
הוגה טוב מאד. זה מלאך חיים. והוגה 10
טוב מאד. זה מלאך המות. וכי מלאך
המות טוב מאד? שתמהו. אלא. למלך
שעשה סעודה. וזמן את האורחים.
והכניס להם תחתיו מלא כך[5] טוב.
אמר. כך מי שזוכה תאוכל[4] ותשבע: את 15

1) Lk 23,43 2) Mt 20,2 3) Mt 6,19f 4) Theodor: מסרך מצות, ebenso nachher 5) Mt 22,2.3; Lk 14,16 6) Mt 7,11; Lk 16,25 7) Mt 14,19; 26,26 u. Par. 8) Lk 19,27

בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים · דְּרִי מִלְּאָךְ חַיִּים ·
וְכָךְ מִי שֶׁאֵינוֹ מְסַגֵּךְ בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים
טוֹבִים · דְּרִי מַלְאָךְ דּוּמִית :

18. Löwe und Steinhuhn.

Jehoschua ben Chananja – Ber. r. zu 1. M. 26, 28, Par. 64, 10.

יוֹמְרִין · יְעוֹךְ חַד בַּר נָשׁ חֲכִימָא ·
וְיֵשְׁבִיךְ יִשְׂרָאֵל · יוֹמְרִין · יְעוֹךְ רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־חֲנַנְיָא · דְּרוּמָא[2] יוֹסִיפוֹס קַ׳
דְּיוֹרִיתָא · עִיתָךְ וְדַרְשׁ · וְרִי שְׂרָה
שְׂרָה · וְעָמַד עִיצָּם בְּרִדְוָנוּ · יוֹמַר · כְּךָ
דְּאָתֵי מַפְּיִק לֵ׳ה · וְנָתַן וְהֵיב לֵ׳ה
יַגְדִּיה · וְאָתֵי דְּרִיךְ קוּדְיָא מְצָדְיָה ·
דְּמַקּוֹדְיָה · וְדִיךְ · וְהֵיב מַקּוֹדְיָה
וְנַפְּקִיה · וְעָמַד לֵ׳ה · דְּרִיב לֵ׳ה · יַגְדִּיה ·
יַעֲמֹד לֵ׳ה · כְּךָ הִכְרִית מִלְּגָלְגָּל וְיוֹמַר ·

1) nämlich: die Führer der jüdischen Gemeinde, als diese sich gegen die römische Regierung empören wollte. Hadrian hatte seine Erlaubnis, den Tempel wieder zu bauen, zurückgenommen, vgl. Schürer, Gesch. d. jüd. Volkes, I³, S. 671 ff. 2) im Text: יוסכיזוס קי; Theodor: יוסכיזוס קי

(1 דעיבד כפומא דאדי בשלם ונפקת בשלם:
כך היינו שנכנסו באמה זו בשלום ויצאנו
בשלום: (2

19. Suchen des in die Irre Gehenden.

Judan – Ber. r. 39,2, Par. 86,4 – Lk 15,3 ff.

ד (3 וידוי ה' את־יוסף וזו עם שיגר שבשם
באו אמר רבי יודן בבהמי שהיה בכנוי
שמם עשרה בהמות טעונות יין נכנסו
את מדום בחנותו (4 שבעיבד כוכבים.
ה (5 דוכי את את עשרה והבך בן את אחד ואמרו 10
בן מה אמה מני את את עשרה והוא
בכך את אחרי הראשת ב אמר להם יאבד בדשנת
הרבה הם ואני חושש בדון. (6 שמעת יעשה
יין יסך: כך יאבד גדולים ובדשנות יבבדום
את בבך עשרה (7 בשבת עצמו בכיבך. 15
וידוי ה' את־יוסף: (8

1) Theodor: דעיבד 2) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 66 ff. – Keine ausgeführte Tier- oder Pflanzenfabel bei Jesus, wohl aber Keime dazu. 3) 1. M. 39,2 4) Theodor: שבעי 5) Lk 15,3-7 6) Theodor: שלא יעשו 7) Lk 15,12 8) vgl Fiebig, a.a.O. S. 93 f. – Hier, wie sonst meist, sieht man, wie sich die rabb. Gleichnisse auf die Erklärung von Schriftstellen beziehen.

20. Dem Sohne die ganze Mahlzeit.

Simon im Namen des Chanina – Schem. r. 30,9 – Lk. 11, 12.

1) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו

5 לישראל לא עשה כן לכל גוי וגו׳ 5

למי 2) ליעקב שבחרו מכל עובדי כוכבים

ולא נתן להם ומצות מקצת נתן להם

ו) מצות ורוסיה ג״ע אחת ולאברהם

ז) ח׳ ליעקב (ש׳) יבא לישראל נתן

10 להם תכף: יאמר רבי סימון בשם רבי 10

חנינא משל למלך שהיה לו פנינים שלחן

ערוך ומזומן תבשילין נכנס עבדו נתן

לו חתיכה שנייה נתן לו ז) ביצה שלישי

נתן לו ירק נכנס לכל אחד ואחד

15 נכנס 8) בנו נתן לו כל השלחן כולו 15

יאמר לו לאילו נתתי מנה מנה יבא

את תכף ובדשונתן: כך הקדוש

1) Ps. 147, 19f 2) Röm. 3, 1f. – Ven. 1545: מכל העמים, ebenso nachher 3) Götzendienst, Gotteslästerung, Gerichtsbarkeit, Mord, Unzucht, Raub 4) Verbot, das Glied eines noch lebenden Tieres zu essen 5) 7+ Beschneidung 6) 8+ Spannaderverbot 7) Lk 11,12 8) vgl. Mt 21, 37. Bei Jesus ist er „der Sohn", in den rabbinischen Gleichnissen ist Israel „der Sohn".

בדרך הוא לא נתן לעובדי כוכבים ומזלות
מקצת מצות. יבדק כשעמדו ישראל. ומה
הם הדברי כך תעודה להם.[1] שנאמר
לא עשה כן לכל גוי:

21. Die zwei Wege.

Jehoschua – Schem. r. 30,20 – Mt 7,13f; 15,14.

ודבר יהושע אומר ... משל. למלך שהוקין
שני דרכים. אחת מלאה קוצים וברקנים
וסירות. ואחת מלאה בושם.[2] והעורים
הולכין בדרך[3] הרע. והקוצים מוסיפים
מכה. על מכותיהם. והפקחים הולכין
בדרך הישובה. ונמצאו הם הולכין.
וכלם מתבשמים הנה: לכך הוא אומר
הותקין שני דרכים. לצדיקים יחד.
והלכו השנים יחד. מי שאין לו יין. הולך
בדרך הישרים ונתקל. ואין לו עמידה.
כבלעם הרשע שנטרף מן הדעת. וכרונא
רשע. ומי שיש לו יין. הולך בדרך
שיצאו מן הדעת והקים. ויבדק. הולך
בדרך הישרים. ולא יתקל. ולא יכשל.
ולא ישתכר. ולא יבא לידי חטא.

1) Ps. 147,20 2) Mt 7,13f 3) Mt 15,14 4) vac.
Ven. 1545

שֶׁמְּחַיְּכִים בְּתָמָם · הֵם זוֹכִים וּבָנָיו הֵם
יִתְהַדְּרוּם · [1] שֶׁנֶּאֱמַר · מִתְהַלֵּךְ בְּתֻמּוֹ צַדִּיק ·
יִשְׁרֵי בָנָיו יִתְהַלָּךְ :

22. Die zehn Perlen.

Acha - Schem. r. 44,4 - Mt 13,45.

ר׳ דְּבַר אַחַר · [2] זָכוֹר לְיִצְחָק וְלִרְבְקָה · יִמָּר רִבִּי
יִצְחָק בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ · מָשָׁל · לְמֶלֶךְ
שֶׁהָפַק לוֹ מַרְגָּלִיּוֹת יָפוֹת אֶחָד · [3] מֵרֹאשׁ מַרְגָּלִיּוֹת · וְהוּא חָבַב אֶת אֶחָד
עָמַד הַמֶּלֶךְ וְנִסְתַּכֵּל בּוֹ וְאָמַר · וְעָשִׂיתָה
מִשְׁרוֹנָה · וְנָתַן לָהּ שִׁבְעִים אַמּוֹת
שֶׁל עֹשֶׁר מַרְגָּלִיּוֹת · וְנָתַנָה [4] אוֹתָהּ
בְּצוּאָרָהּ · לְאַחַר יָמִים אָבְדָה הִשְׁבִּיעָה ·
הָיְתָה לְמֶלֶךְ מְבַקֵּשׁ לְהוֹצִיאָהּ · אָמַר
מַגְרֵשָׁה, אֵינִי מְבִיתִי אוֹצִיאָה מֵאֵצְלִי ·
וְכֵיוָן שֶׁיָּשְׁבָה עָלָיו הַמֶּלֶךְ · וְהָיָה מְפַיְּסוֹ
וְלֹא הָיָה הַמֶּלֶךְ נִשְׁמָע לוֹ · אָז אָמַר הָיָה

1) Spr. 20,7 2) 2. M. 32,13 3) Mt 13,45; 15,4; 19,17-19 4) Ven. 1545: אותם

וְגַם מִנְּיָן ² אָמַר וְזָכוֹר שֶׁנִּסְפַּחְתָּ אַבְלָהָב

וְגַם יֵשׁ לָהֶן מִדִּינָן לְפָרֵעַ אָמַר

אָמַר בְּשָׁבְעָן שֶׁבִּשְׁלוּ עֶשְׂרִית הַדְּבָרוֹת.

וְעוֹלָם עַל מָה אָתָּה כּוֹעֵס עַל יִשְׂרָאֵל?

מִמֶּנִּי וְאֶשְׁמְעֵם אָמַר מֹשֶׁה רִבּוֹן

הָעוֹלָמִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּיוֹתוֹ

מְעוֹתוֹ הָיָה וְהָלַךְ כּוֹעֵס עֲלֵיהֶם

עֶשֶׂר בְּעֶשֶׂר: כָּךְ כִּינָן שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל

יְצִיאוֹת מִצְרַיִם ² יוֹתֵר שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁוּפָקִיד אַבְרָהָם

שֶׁיִּבְדָּה יִתְּנָה מִבַּקֵּשׁ לְהוֹצִיאָה ² יָנִין

אָמַר לוֹ בְּשָׁבְעָן עֶשֶׂר מִדְּרָשׁוֹת

אֵין מַתְחִיל וְאוֹמֵר אַגְדְּשָׁנָה יָנִי

שֶׁבַּקֵּשׁ לְצֵאת עַמָּה וְאֵינוֹ מִתְבַּצֵּר,

שְׁמַע לוֹ כִּינָן שֶׁרָאָה וְשׁוֹשְׁבִין מָה

לְוַתְּפָיִם וְלְצַוָּתָה לֹא הָיָה וְגַם

מִדִּי וְגַם לְפִי כִּינָן צִוִּיתִיךָ אַתָּה

עֶשֶׂר מִדְּרָשׁוֹת וְאִבְדְתֶּן אָמַר חִי

מֵעֲשֶׂר וְגַם הָיָה אָמַר שֶׁנִּתַּתִּי לְךָ הַ

---

1) der goldene Kalb 2) 5. M. 9, 14

בעשר נסיונות · ויצאו עשר בעשר · הוי ·
זכור לאברהם ליצחק ולישראל :

23. Der böse Sohn.

Schemoth r. 46,4 — Lk 15,18

ר׳ דברי יחד · [1] פסח־לך · הדא היא דכתיב
[2] ועתה ה׳ אבינו אתה · אנחנו החומר ·
ואתה יוצרנו · אמר הקדוש ברוך הוא ·
לישראל · עכשיו אני אבי כם · כשלא עשיתם
עצמכם בצדה · קדיתם אותי [3] אבינו ·
אמרו לו · הן · [4] שנאמר · ביום צרתי ה׳
דרשתי : משל · [5] לבן־אדם שהיה לו שפחה
בסמדקוס · והוליד לו בשיון [6] בשלומו ·
אמר לו · [7] קילי מדי אבי · שמע אבינו
וכעס עליו · אמר · לא ידעתי בני · הוא בני ·
וקרא [8] לסמדקוס אבי · אחר אם חלה
הבן · אמר · בבקשה קדאי לאבי שיראני ·
בא ואמרו לו אבי · מת · נכמרו רחמיו

1) 2. M. 34, 1 2) Jes. 64,7 3) Lk 15,18; Mt 6,9 u. Par. 4) Ps. 77,3 5) im Text: לבן יהודי אשו׳ 6) Mt 10,12.13 7) Mt 7,21.22; Joh. 13,13.14; Mt 15,27; 21,30; 25,11; 23,7–10 8) hier und vorher im Text, auch Ven. 1545: סמדקוס

עֲלֵיהוּ וְעֲלֵה יְצִלֵּיהוּ וְאָמַר לֵיהּ עֲתָה בְּבַקָּשָׁה
מִמֶּךָּ יְבִי רוֹמַכְּכֶם בִּי וְאָמַר לֵיהּ עֲתָה
יְנִי יְבִי תִּתְמוֹךְ וְיִתְּךָ קוֹדֶשׁ לְסַמְּרוּ קוֹס
יְבִי עֲכְשָׁיו שֶׁנִּכְנְסוּ לְצָרָה עֲתָה קוֹלְנִי
יְבִי כְּלָל אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אִלְמָלֵי לֹא נִשְׁרְאֵל
עֲתָה עָתִיד קוֹלְאִים אוֹתִי יְבִי אוֹתְמוֹךְ
לְיִתֵּם עוֹבְדִים עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וְקוֹלְאִים
אוֹתָה יְבִי שֶׁנֶּאֱמַר אוֹמְדִים לָעֵץ יְבִי
עֲתָה וְבִעַת לְעֵתָם יֹאמְרוּ וְגוֹ כְּלָל
נְאֻם וְעֲתָה לֹא יְבִינוּ עֲתָה:

24. Der Lahme und der Blinde.

a) Antoninus und Rabbi – b. Sanh. 91a/b –
b) Jisthmael – Midr. r. zu 3. M. 4,2, Abkthn. 4,5 – Mt 10,28

a) אָמַר לֵיהּ יְהוֹשֻׁעַ נוֹס לְבִי גוֹרָא
וְנִשְׁמַע כְּשׁוֹר לְפָשׁוֹר עֲשָׂאוֹ מִן הַדִּין
כִּי צַדִּיק גּוֹרָה גּוֹזֵר נִשְׁמַע תּוֹשִׁיעַ
שְׁמוֹנָה שְׁפִיכוּת מְאוֹנִי דְּנִי מִשְׁאוֹ

1) Jerem. 2,27 2) Jesaia 64,7 3) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 196 ff 4) vgl. Mt 10,28 – a) und b) sind Parallelltexte, daher auch für das Studium der synoptischen Frage wichtig.

מאך . ואל־ (ואל) תלין צמו . יקרת
אותם כאחד . ² שנאמר . יקרת יל־השמים
ורוח תביא נשמה ונוקקה בראוך . ולך
ולך אותם כאחד : יתף הקדוש ברוך:
מה עשו? הלכו חגר על גבי סומא.
אל סומא. הלוא יש לי עינים לראות?
הלוא יש לי רגלים להלוך? בתון? אמר
בכורות נאות הוין הון? אמר אל חגר.
לימים בית בעך פרזם . אמר להון .
חגר על גבי סומא . והביאום וינכלום:
בית והלכי בני וגבינם לינכלם . לכב
לומא . בכורות נאות בני רועה בפרזם.
אחד חגר ואחד סומא . אמר אל חגר
בכורות נאות . והושב בו שני שומרים.
ודם שהיה אל פרזם נאה . והיה בו
לך משך . לחמו הדבר הזה? לך בשר
פרחים בציון כפפור . אמר אל . אמשוך
חסית . שמרם שפירשתי ממנו . והלינו
כיצד דומם בקבר . ושמה אומרת . איך

1) Hab. 2,19 2) Ps. 50,4.

חגר על אבי סומית. והתחילו מהללין. אמר
המלך שהיה פקח. מה עשה להן? הרכיב
עגלה המלך. וכי יכול עני להלוך? אותו
עדוני המלך. וכי רועה עני? אמר להן חגר.
בכורות הנעורת היתה: לימים אמר חגר
לסומית. בכורות נעורת עני רועה בפרדס.
אמר להן סומית. הבית ונעלך. אמר להן חגר.
וכי יכולני להלך? אמר סומית. וכי רועה
עני? אמר להן חגר על אבי סומית. ויכולין עת
הבכורות. והלכו וישבו להם איש במקומו:
לימים נכנס המלך באותו פרדס. אמר להן
הרכב חגר על אבי סומית. ויכלין עת
עני? אמר להן חגר. וכי רועה עני? אמר להן סומית.
עגלה המלך. וכי יכול עני להלוך? אותו
עדוני המלך. וכי רועה עני? אמר להן חגר.
כי תשמע דברי עני. תני דברי שמעיך. משל
למלך שהיו לו פרדס. והיה בו בכורות
נאות. והושיב בו המלך שומרים. יחד
בכורות הנעורת היתה: לימים אמר חגר
לסומית. בכורות נעורת עני רועה בפרדס.
אמר להן סומית. הבית ונעלך. אמר להן חגר.
וכי יכולני להלך? אמר סומית. וכי רועה
עני? אמר להן חגר על אבי סומית. ויכלין עת
הבכורות. והלכו וישבו להם איש במקומו:
לימים נכנס המלך באותו פרדס. אמר להן
הרכב חגר על אבי סומית. ויכלין עת
עני? אמר להן חגר. וכי רועה עני? אמר להן סומית.
עגלה המלך. וכי יכול עני להלוך? אותו
עדוני המלך. וכי רועה עני? אמר להן חגר.
כי תשמע דברי עני. תני דברי שמעיך. משל
למלך שהיו לו פרדס. והיה בו בכורות
נאות. והושיב בו המלך שומרים. יחד

1) der Midrasch vokalisiert offenbar: עמי 2) 3. M. 4,2 – Man achte darauf, wie der Parallelltext in Gleichheit und künstlerischer Neugebart die Geschichte gestaltet.

לְהוֹן כְּךָ׃ וְשִׁיתֵם וְאַכְלֵתֵם אֵת הַבְּכוֹרוֹת׃

כְּךָ׃ לְאַתְיָד לְבֵית הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר

לְנַפְשׁ׳ מִפְּנֵי מָה חִשְׁאַתְּ[1] לְפָנַי׃ אֲמַר לְפָנָיו׃

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים׳ אֲנִי לֹא חִשְׁאַתִּי׳ הַגּוּף הוּא

שֶׁחִטְּאַ׳ מִשְּׁעָה שֶׁיָּצְתָה מִמֶּנּוּ כְּצִפּוֹר שְׁחוֹרָה 5

פּוֹרַחַת בָּאֲוִיר אֲנִי׳ מָה חִשְׁאַתִּי לְפָנַי׃

אוֹמֵר לְגוּף׳ מִפְּנֵי מָה חִשְׁאַתָּ לְפָנַי׃ אֲמַר

לְפָנָיו׳ רִבּוֹן הָעוֹלָמִים׳ אֲנִי לֹא חִשְׁאַתִּי׳

נְשָׁמָה הִיא שֶׁחִטְּאָה׳ מִשָּׁעָה׳ שֶׁיָּצְתָה מִמֶּנִּי 10

כְּיוֹנָה שֶׁהוֹשִׁיבָהּ עַל גַּבֵּי קַרְקַע אֲנִי נִשְׁבָּךְ׳

שְׁמִיעָה חִטְּאַתִּי לְפָנַי׃ מָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ

הוּא עוֹשֶׂה לְהוֹן׃ מְבִיאִין נְשָׁמָה וְזוֹרְקָהּ

בָּרוּךְ׳ וְדֵן שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד׃[2] שֶׁנֶּאֱמַר׳ יִקְרָא

אֶל־הַשָּׁמַיִם מֵעָל וְגוֹ׳ יִקְרָא אֶל־הַשָּׁמַיִם

מֵעָל׃ לְהָבִיא אֵת עַמּוֹ׃[3] (4

---

1) Lk 15, 18.21 2) Psalm 50, 4 3) der Midrasch vokalisiert: עַמּוֹ 4) vgl. Fiebig, Gleichnisreden, S. 73 ff. – G. F. Moore, Judaism in the first centuries of the christian era, the age of the Tannaim, Cambr. 1927, vol. I, S. 486 ff. Nach M. ist der Stoff letztlich indischer Herkunft.

25. Fuchsfabeln.

a) Bar Qappara – Midr. z. 3. M., Par. 28 –

b) Meïr – b. Sanh. 38b

a) רבי שמעון בר יוחי נסב יתיתי צוח

רבי כיך רבנן וליתי צוח לבר קפרתי

כתב ליה על תרע בי תיה יחור שמחתך

יתתה מיית מה יתרון לשמחתך ונפק רבי

יסתכל בי ה ימר מיין הוית דין ליתי

צוחנין ליה וכתיב יגלין מלין ימרו

ליה בר קפרתי ימר לחור יניח עבד

יד יסטון בי גופיה עבד יד יסטון וצוח

ליה כין דעלין יורחין יתבין למיכס

כין דהוה מיכסא עלין הוה ימר עליה

תלת מיין דמתלין על הדין[1] תעלה והוי

צנין וליתי טעמין יורחין כלום ימר רבי

למשמשוי למה מגרסיית נפקין ולא משמעין

ימרין ליה אית תמן חד דבר סב וכין

דמגרס עלין הוה ימר תלת מיין דמתלין

על הדין תעלה והוא צנין סליק רבי לגביה

ימר ליה בגין מה את תשבוק יתיסיית

1) vgl. Mt 8,20; Lk 9,58; Lk 13,32

דיגסין, אמר: דלג תימר, למגס את יתי.

יתלת עלך דלג צוחת יתי עם חביבי:

(ע) דאמר רבי יוחנן: כי הוה דריש רבי

מאיר, בפרקה הוה דריש תלתא שמעתא:

תלתא תגדתא, תלתא מתלי: ואמר רבי

יוחנן, שלש מאות משלות שועלים היו

לו לרבי מאיר, ואנו אין לנו אלא שלש.

אבות יאכלו בוסר, ושני הבנים תקהינה.

מאני צדק יבני צדק, צדיק מצדה

ונחלץ, ויבא רשע תחתיו:

26. Der Fuchs und die Fische.

Aqiba. — b. Berakhoth 63b — Lk 13,32.

תנו רבנן, פעם אחת גזרה מלכות,

שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס

בן יהודה, ומצאו לרבי עקיבא, שהיה

מקהיל קהלות ברבים, ועוסק בתורה,

אמר לו, עקיבא, אי אתה מתירא מפני

1) Ezech. 18,2 2) 3. M. 19,36 3) Spr. 11,8 4) vgl. W. Bacher, Agada der Tannaiten II, S. 2 — Fiebig, a.a.O. S. 105f. 5) im Text: גזרא — מלכות ed.pr. + הרשעה — vgl. Fiebig, a.a.O. S. 79ff.

ותפסו בפרס בן יהודה וחבשוהו ויצליו׃
בבתי אקיבת וחבשוהו בבית האסורים
בגי לוי ימים מועטין עד שתפסוהו
מפקום למקום אמר להם מפני מה אתם
בורחים? אמרו לו מפני רשתות שמבטין
עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שתצלו
בי־בשה ונדור אני ואתם כאן שדרו
יבותי עם יבותיכם אמרו לו אתה
הוגה שיאומרין עליך פקח שבחיות?
לא פקח אתה אלא טפש אתה ומה
במקום חיותנו אנו מתילאין במקום
מיתתנו על אחת כמה וכמה: אף אנחנו
עכשיו שאנו יושבין ועוסקין בתורה,
שכתוב בה (2) כי הוא חייך ואורך׃
יתיך כך יהא אנו הולכין ומבשלין
מזונה על אחת כמה וכמה: אמרו
לו לוי ימים מועטין עד שתפסוהו

1) Lk 13,32 - Bei Jesus nur Keime zu Tierfabeln, vgl. z. B. Mt 7,15 2) 5. M. 30,20

27. Durch eigene Aussage schuldig.

Bammidbar r. 16,21 – Lk 19, 22

כיצד? וַיְצַוּוּ עֵדָה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, וַיֹּאמְרוּ
יִשְׂרָאֵלִים כָּל־עֵדָה, יִשְׂרָאֵל סַנְהֶדְרָאוֹת
5 לוֹ־מַתָּנוֹת בִּיהוּדָה, מֹשֶׁה, לְמֶלֶךְ. 5
שֶׁעֲלָה אֶחָד (2 לְבֵיתָר, שֶׁלֹּו לָדוֹן, הוֹצִיא
דָּבָר מִפִּיו בְּמָה שֶׁחִיֵּב אֶת עַצְמוֹ, הֵבִיא
הַמֶּלֶךְ אֶת הָאִילָנוֹת שֶׁלֹּו, (3 וְחִיְּבוּ מִפִּיו.
יָמַר לוֹ, בְּדִין שֶׁלְּוַצַּאת מִפִּיךָ, בּוֹ אֲנִי
10 דָּנֶךָ, יְהֵא לְךָ כְּמוֹ שֶׁיָּמַרְתָּ: יַעַשׂ לְךָ 10
יָמַר לָהֶם קָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. (4 בְּמִדְבַּר
הַזֶּה יִפְּלוּ פִּגְרֵיכֶם. (5 חַי־אֲנִי, נְאֻם ה',
אִם לֹא, כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי, כֵּן אֶעֱשֶׂה
לָכֶם:

15 28. Rabban Gamliel und der Philosoph. 15

b. Abod. Z. 54b/55a – Mt 15, 26.

(6 שֶׁיֵּשׁ פִּילוֹסוֹפוֹס אֶחָד יֵשׁ לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל,
כְּתִיב בְּתוֹרָתְכֶם, (7 כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ יֵשׁ אוֹכֵלָה
הוּא. יֵשׁ קַנָּא. מִפְּנֵי מָה מִתְקַנֵּא (8 בְּעוֹבְדֵי

1) 4. M. 14, 2 2) Joh. 19, 13; Ven. 1545: לְבֵיתָא 3) Lk 19,22
4) 4. M. 14, 29 5) 4. M. 14, 28 6) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 56 ff 7) 5. M. 4, 24 8) d.h. die Diener des Götzen

ואין מתקנין בדר׳ יהודה זו׳ אמשוך לך משך׃
למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה
לו בן אחד, ואוהבו הובן היה מדקדק לו
את הכלב, והיה שם על שבויו,
וכשהורגין נשבע, יומר׳ בחיי כלב[2] יבבו
כששמע המלך, על מי הוא כועס? על
הבן הורג כועס? או על הכלב הורג כועס?
הרי יומר׳ על הבן הורג כועס; יהודה זו׳
כלב יתפה קורין אותה, והלא יש בה
ממש? יהודה זו׳ ומה לישיתי? יהודה זו׳
פעם יחת נפלה דליקה בעירנו, ונשרפה
כל הדיר כלה, ואותו בית עבודת גלילים
לא נשרף, יהודה זו׳ יהודה זו׳ לך משך׃
למה הדבר דומה? למלך בשר ודם׃
ששרחה עלין מדינה[3] כשהורגין עושה
מלחמה, עם החיים הורגין עושה? או עם
המתים הורגין עושה? הרי יומר׳ עם החיים
הורגין עושה; יהודה זו׳ כלב יתפה קורין אותה
מת יתפה קורין אותה, אם כן יבבנה

1) Mt 15,26 2) Mk 14,36 3) Lk 19,12.27

מִן הָעוֹלָם. אָמַר לוֹ. אֵלּוּ לְדָבָר שֶׁאֵין הָעוֹלָם

צָרִיךְ לוֹ. הֵיוּ עוֹבְדִין. הָרֵי הוּא מְבַשֵּׂר וְהוֹלֵךְ. הָרֵי

הֵן עוֹבְדִין לַחַמָּה וְלַלְּבָנָה. לַכּוֹכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת.

לַאֲפִיקֵי וְלַאֲיָתִים. יִתְבָּרַךְ עוֹלָמוֹ מִפְּנֵי שׁוֹטִים:

29. Rückkehr des Sohnes zum Vater.

Debar. r. 2,24 – Lk 15, 11 ff. – Meir.

דָּבָר אַחֵר. [1] וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ. אָמַר רַבִּי

שִׁמְעוֹן [2] פְּרַגְרִישְׁתָּ בְּשֵׁם רַבִּי מֵאִיר. לְמָה

הַדָּבָר דּוֹמֶה. לְבֶן־מֶלֶךְ. שֶׁיָּצָא [3] לְאַתְרָבוּת

לְאֵרָה. וְהָיָה רָחוֹק מִשֻּׁלְחָנוֹ. [4] פִּדְגוֹגוֹ אַחֲרָיו

וְאָמַר לוֹ. [5] חֲזוֹר בֵּיתְךָ בְּנִי. וְהָיָה רוֹבֵץ

מִשֻּׁלְחָנוֹ. וְאָמַר לְאָבִיו. בְּאֵיזֶה הַפָּנִים אֲנִי

חוֹזֵר בֵּיתִי. וְאֵינִי מִתְבַּיֵּשׁ מִפָּנֶיךָ. וְהָיָה

אָבִיו מְשַׁלְּחוֹ וְאוֹמֵר לוֹ. בְּנִי. יֵשׁ בֵּן

מִתְבַּיֵּשׁ לַחֲזוֹר אֵצֶל אָבִיו. וְאַתָּה אַתָּה

חוֹזֵר. לֵךְ אֵצֶל אָבִיךָ אַתָּה חוֹזֵר:

כָּךְ. רוֹקְדוּשׁ בְּרִיךְ הוּא מְשַׁלַּח יְמֵי

[6] לְשִׁרְאֵל בְּשָׁעָה שֶׁחָטְאוּ. וְאָמַר לוֹ. לְךָ:

---

1) 5. M. 4, 30 2) lies wohl: פְּרַגְרִישְׁתָּ 3) vgl. Lk 15, 11 ff 4) Gal. 3, 24 5) Lk 15, 17 6) Hier ist also „Israel" = „der Sohn", Lk 15 aber hat die Einzelnen, nicht das ganze Volk, im Auge

אמור לבני · חזרו בכם משיבים · שובה ישראל[2] ·
הלוך וקראת את־הדברים האלה וגו' ·[1]
ורוי · שראל אומרים לירמיה · בא ללך
הפנים אנו חוזרים לקדוש ברוך הוא[2]
משיבים · שובבה[2] נשכבה בבשתנו וכסתנו · 5
כלמתנו וגו' · ורוי הקדוש ברוך הוא
משלח ואומר להם · בני · אם חוזרים
אתם · לא אעזב אבותיכם אתם חוזרים[3]
משיבים[3] כי הוית לי[3] ישראל לאב וגו':[4]
30. Der jüngste Sohn
Levi – Debar. r. 5,7 – Lk 15,11 ff.
דבר אחר · שופטים ושוטרים · אמר רבי
לוי · למה הדבר דומה · למלך ששלח את־הקטן
ברים הדבה · ורוי אומר את־הקטן
יותר מכלן · ורוי לו פרדס אחד · ורוי
אומרים יותר מכל מה שרוי לו · אמר
למלך · נותן אני את־הפרדס הזה ·
שאני יודעים מכל מה שיש לי · לבני הקטן

1) Jerem. 3,12 2) Jerem. 3,25 3) Jerem. 31,9
4) Man beachte – z.B. im Hinblick auf das Joh.Evgl. – die Dialoge bildende Art des Midrasch. 5) 5.M. 16,18 6) d. liebte das Bilden von Gleichnissen sehr.
7) Lk 15,12

שאני יהודה מכך בני : כך יאמר הקדוש
ברוך הוא מכך הואמות שבראתי יניי
יהודה אלא ישראל שנאמר [1] כי נער
ישראל ויהודה מכך מה שבראתי יניי
יהודה אלא את דין שנאמר [2] כי אני ה' אוהב משפט יאמר הקדוש ברוך הוא
נותן אני מה שאהבתי אלעם שאני יהודה.
דוי . שופטים וישוטרים :

31. Der Zweck der Gleichnisse.

Schir haschir. r. 1,8 zu Hld 1,1 – Lk 15,8 ff; Mk 4; Mt 13.

ח. דבר אחר . [3] שיר השירים . זה שיאמר
הכתוב . [4] ויותר שהיה קוהלת חכם .
אלו יהדם [5] אחד אמרן דיות צריך [6] להכות
יתנין להשמיע הדברים האלה ויותר
שיאמרן [7] שלמה . ואלו מהאפו יאמרן דיות
צריך להכות יתנין להשמע . ויותר
שיאמרן בדרך הקודש . ויותר שהיה קוהלת

1) Hos. 11,1 2) Jesaia 61,8 3) Hld 1,1 4) Koh. 12,9 5) Ven. 1545: אחד 6) vgl. bei Jesus: „Wer Ohren hat zu hören, der höre". 7) vgl.: Jesus und Salomo Mt 12,42.

חכם עוד יספר דעת יתר־העם ואזין ויתקן
תקן משלים הרבה ואזין דברי תורה
ויתקן דברי תורה אשה יראת יי׳ היא תתהלל
ואת מוצאת שעד שלא עמד שלמה ג׳
דוידה דראמי׳ רב נחמן תרתין רב נחמן
אמר בפלשין ארזלה שהוי בה פתחים
והיה ונכנס בתוכה והיה
שוערה מדרך הפתח בית פקח אחד
ונשך [3] הפקעת ויתלאה הילך הפתח
הוי הכך נכנסים ויוצין הך הפקעת כך
עד שלא עמד שלמה ג׳ היה יודע כל
להשכיל דברי תורה וכן שעמד שלמה
דתחילה הכל סוברין תורה רב נחמן בשם
חורי בחרשת שלקנים ולא היה אדם יכול
בהכנס בה רבי פקח אחד ונשך את הפתח
וכשם התחילו הכל נכנסין הך הפסוק
ויועצין כך שלמה רבי יוסי בקפה
גדולה מלאה פירות ולא היה לה יין
ולא היה יכול שהוי נכנס בתוכה היה
שוערה מדרך הפתח בית פקח אחד
ונשך [3] הפקעת ויתלאה הילך הפתח
הוי הכך נכנסים ויוצין הך הפקעת כך
עד שלא עמד שלמה ג׳ היה יודע כל
להשכיל דברי תורה וכן שעמד שלמה
דתחילה הכל סוברין תורה רב נחמן בשם
חורי בחרשת שלקנים ולא היה אדם יכול
בהכנס בה רבי פקח אחד ונשך את הפתח
וכשם התחילו הכל נכנסין הך הפסוק
ויועצין כך שלמה רבי יוסי בקפה
גדולה מלאה פירות ולא היה לה יין
ולא היה יכול שהוי נכנס בתוכה היה
שוערה מדרך הפתח בית פקח אחד
ואת מוצאת שעד שלא עמד שלמה ג׳
ויתקן דברי תורה אשה יראת יי׳ היא תתהלל
ויתקן משלים הרבה ואזין דברי תורה
חכם עוד יספר דעת יתר־העם ואזין ויתקן

1) Koh. 12,9 2) „Sprüche" u. „Gleichnisse" im Sinne der Erläuterung und Veranschaulichung 3) vgl. die griechische Sage vom Ariadnefaden

משך לבך שיבד בהב מביתו או מרגלית
יהי רעמשך הדה קך בעיניך שעך ידי
עמד עך דברי תורה : ורבנן אמרין עך
מלך ישראך . עך ידי משלותיו שלשלמה
שעתורה . וכתיב (2) משלי שלמה בן דוד
לדבר . מפשך לשמך עמד שלמה עך (1) סודה
הותחילו הכך דולין ושותין : כך מדבר
משיחת במשיחת . ולך מתנה ושתה .
בית עדם אחד . וספק לה חבך בחבך .
ולא ריתה ברירה יכולה לשתות מתנה .
ודי מימה עונגין ומתוקים ושובעים .
אמר רבי חנינת . לבתר עמקה מלתה מים .
לו יתן . והותחיך לרשלשך . ובית אחד ועשה
ולא היה לו יתן לרשלשך . ובית אחד ועשה
רב שילת . לקריתון גדול שהוית מלת רותחין
שלמה . והתחילו הכל סובלין תורה : אמר
עדם יכול לרשיבך דברי תורה . וכיון שעמד
עדם : כך . עד שלא עמד שלמה . לא היה
ועשה לה עדנים . והתחילה לרשלשך עך ידי

1) Mt 13,11 2) Spr. 1,1 3) im Text: מרגלית,
Ven. 1545: מרגלית

שובה.[1] לא על ידי פתילה כי אם הוא מועט
ותה כך המשך הדבה לא יהיה כך
בעיניך. שעל ידי המשך אדם עומד על
דברי תורה. תדע לך שהוא כן. שהרי
שלמה על ידי המשך הגיה עמד על הקהלה
שלמה תורה:

32. Stroh und Weizen.

Menachema – Schir hasthir. r. 7,3 – Lk 3,17; Mt 13

לבי[2] מנחמא בשם רבי[3] יהבין. יאמות העולם
יין להם[4] נשיאה. יין להם זריעה. יין
להם[5] שלש. ושלשתם[6] בפסוק אחד. על
בל-נסאו. על בל-זרעו. על בל-שלש
בארץ גדעם וגו'. ובאך ישראל יש להם
נשיאה שנאמר[7] ונשאתים בארץ הגיאת וגו'
ונתיב.[8] ונשאתים על אדמתם וגו'. יש להם
זרעה.[9] שנאמר. וזרעתיה לי בארץ. יש להם
שלש.[10] שנאמר. הביאה. ישרש יעקב: משך.
למה הדבר דומה? להבן ודומין והקש היו
לחם

1) Lk 15,8-10 2) im Text: נחמי׳ה 3) = יהבין 4) Mt 15,13
5) Mt 13,6 6) Jesaia 40,24 7) Jeremia 32,41 8) Amos 9,15 9) Hos. 2,25 10) Jesaia 27,6 11) wichtig als Beispiel einer Pflanzenfabel, ferner wegen der rein erzählenden Form ohne Dativanfang!

מדינן צה עם צה צה יומר בשביל נצרעה
דילך ופה יומר בשביל נצרעה השדה
תמר לון החשים דומתינו לי עד שתבא
1) דגורן וינתן יודעין בשלמי נצרעה השדה
5 בא דגורן וכשנכנסים אין דגורן יצא 5
2) בעל הבית לדירותה דלך לו דמוץ לדוחי
נשך דתבן ודשלי לדילך נשך דקש ושרפו
נשך יות החשין ועשה יותן כדי היו
עובדים דבדיות כך מי שירוצדו מנשקו
10 דינו מדה דימר 3) נשקו 4) בר: כך ימות 10
דעולם דלעו יומרין 5) יתנו ישראל ובשביל
דברת דעולם ודלעו יומרין יתנו ישראל
ובשביל נברת דעולם ימרו לדום ישראל
דמתינו עד שיבא 6) דיום שלקדוש ברוך
15 הוא ואנו יודעין בשביל מי נברת דעולם 15
הוא דלת הוא זכתיב 7) כי הנה היום בא
בוער כתנור וגו' ונתיב 8) תזרם ורוח
תשאם ותבך ישראל דימר עליהם 9) ואתה

1) Lk 3,17 u. Par. 2) Mt 20,1 3) Ps. 2,12 4) בר
vom Midr. = Korn verstanden 5) Gal. 3,29 usw.
6) 1. Kor. 3,12–15 7) Mal. 3,19 8) Jesaia 41,16
9) Jes. 41,16

תגיך בה׳ בקדוש ישראל תתהלך׃

33. Der gute Arbeiter.

Zeera – jer. Berakhot fol. 5^{c} – Mt 20, 1ff.

כד[2] אמר רבי ברון בר רבי חייא על רבי
5 אלעזר ואפשיר עלוי,[3] מתוקה שנת העובד 5
רשלמן, אין פתיב כאן יאכל, אלא מעט מרב
והרבה, יאוכל, למה הדא, רבי ברון בר רבי
חייא רומה[4] למלך,[5] ששכר פועלים והרבה
והיה שם פועל אחד, והיה משתכר בימלאכתו
10 יותר ממה שהיו, מה עשה המלך? נוטלן והיה 10
משיך עמו ארוכות וקצרות,[6] לאחתי עבד
בא ואותן פועלים לסוף שכרן, ונותן לו
שכרו עמהון משלם, והיו הפועלין[7] מתרעמים
ואומרים,[8] אנו יגענו כל היום, וזה לא יגע
15 אלא שתי שעות, ונתן לו שכרו עמנו משלם, 15
אמר להם המלך, יגע זה לשתי שעות יותר
ממה שיגעתן אתם כל היום כולו: כך יגע
רבי ברון בתורה לעשרים ושמונה, שנה, מה,

1) vgl. Fiebig, a.a.O. S. 87ff, Strack-Billerbeck IV, 484ff.
2) Mk 5,39 u. Par.; 1. Thess. 4,13 3) Qoh. 5,11 4) „formale Verschiebung des Vergleichspunktes", vgl. Mt 13,45 5) Mt 20,1–16 6) Mt 20,8 7) Mt 20,11 8) Mt 20,12

שׁנה׃ זֶמֶד וְתִיק יְכוּךְ לְזָמוֹד לְמֵיטָה שְׁנָה׃

34. Israel als Weizen.

Levi – Pesiq. r. 10 (35b) – Mt 13.

אָמַר רַבִּי לֵוִי · לְמָה נִמְשְׁלוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל

5 בַּחִטִּים? שֶׁלָּהֶן · 1) בְּעֵת הַבְּצִירָה יֵשׁ לוֹ בֵּן־בַּיִת

כְּשֶׁבָּא 2) לְחָשׁוֹב עִמּוֹ · מָה הוּא מְחַשֵּׁב? מָה

הוּא אוֹמֵר לוֹ? תֵּן לִי עֶשֶׂר · כְּמָה מַשְׁפֵּלוֹת

שֶׁלְּקוֹצִים מַשְׁפֵּלוֹת קָשׁ? אוֹ · כְּמָה מַשְׁפֵּלוֹת שֶׁלְּקוֹצִים

10 יֵשׁ תָּמָה מְכוּנָס 3) לְאוֹצָר? לְהוֹצִיא הוּא נוֹתֵן

יֵשׁ־תָּמָה מְכוּנָס לְאוֹצָר? לְהוֹצִיא הוּא מַשְׁלִיךְ׃

יֵשׁ־תָּבֶן? מְכוּנָס בָּאֲשָׁפָה · לְהוֹצִיא הוּא

נוֹטְלוֹ יֵשׁ־תֶּבֶן? לְרוּחַ · כְּמָה חוֹסִים עָלָיו

15 מְכוּנָס לְאוֹצָר · לְמָה? שֶׁהֵם חֲיוּבִים שֶׁלְּעוֹלָם׃

כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּעֵת הַבְּצִירָה · שֶׁכְּ

דְּאִיתָא כְּתִיב שָׁלַח · ל שִׁלַּחְתָּ · לְהוֹ דְּאִיתָא

מְלֵאָה בְּרָכָה · תִּבְרָךְ וְיִשְׁבְּרָה · וְכֵן־בְּיוֹם · לָה

כְּשֶׁבָּא לְחָשׁוֹב עִמּוֹ · מָה הוּא אוֹמֵר לוֹ · תֵּן לִי

בְּנִי · 4) בְּכָךְ־בְּיוֹם נִיטְמָן הוּא · אוֹמֵר לוֹ

---

1) rein erzählende Form, kein Dativanfang. 2) besser: Piel; vgl. Mt 18,23.24 3) Mt 13,30 4) Mt 13,30
5) Ps. 24,1; 1. Kor. 10,26 6) 4. M. 12,7; Ebr. 3,2.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃[9]

כִּי תִשָּׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל[8] לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא־יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם׃

וְזֶה יִתְּנוּ כָּל־הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה׃ כֹּל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְהוָה׃ הָעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל לָתֵת אֶת־תְּרוּמַת יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם׃[7]

וְלָקַחְתָּ אֶת־כֶּסֶף הַכִּפֻּרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל[6] וְנָתַתָּ אֹתוֹ עַל־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהָיָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל זִכָּרוֹן לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם׃[5]

וְאַתָּה קְחָה־לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר־דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְמָן־בֶּשֶׂם מַחֲצִתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וּקְנֵה־בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם׃[4]

וְקִדָּה שְׁלִשִׁית הַהִין שֶׁמֶן זַיִת כָּתִית לְמַשַּׁת הַקֹּדֶשׁ רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה׃[3]

וְעָשִׂיתָ מִזֶּה קְטֹרֶת רֹקַח מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ מְמֻלָּח טָהוֹר קֹדֶשׁ׃[2]

וְנָתַתָּ מִן־הַזֶּה עַל־הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְעַל־בָּנָיו וְכִפַּרְתָּ עַל־קָדְשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם לְעֹלָה לְזֶבַח לְשַׁלְּמִים וְכִפֶּר עֲלֵיהֶם לְהַקְרִיב לִפְנֵי יְהוָה וְכִפַּר הַכֹּהֵן עַל־נַפְשׁוֹ בְּחַטָּאתוֹ הַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְכַפֶּר עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְטִהֲרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃[1]

---

1) 2. M. 15,7 2) Obadja 1,18 3) Ps. 136,15
4) Mt 7,16 5) Jesaia 33,12 6) Hiob 21,18
7) Hl 7,3 8) 2. M. 30,12. 9) man beachte in Nr. 34 die Bevorzugung der Frage und die stereotypen Formulierungen, zu denen der Hebräer neigt.

Wörterverzeichnis
(mit Ausnahme der biblischen Wörter)

אַגָּדְתָא a. Agada

אַגָּר a. Lohn

אֲוִיר ἀήρ Luft

אוֹרַיְתָא a. Lehre, Tora

אָזַל a. gehen, Imp. זֵיל

אָזְנָא Ohr, Henkel

אֶזְלוֹגְיָא ἐλόγιον Anklageschrift

אִיקוֹנְיָא εἰκόνιον Bild

אַכְסְנָאי a. ξένος Fremdling, Gast

אֶלָּא h.a. vielmehr, außer, nur

אִלֵּין diese, pl.

אִם h.a. wenn

אָסִיר Gefangener

אַסְכּוֹלַסְטִיקָא a. σχολαστικός Lehrer

אַסְפַּסְיָנוֹס Vespasian

אַפּוֹכָא ἀποχή Erlaßurkunde

אַפּוֹדִיסְטִין ὑποπόδιον Fußschemel

אַפּוֹטְרוֹפּוֹס ἐπίτροπος Aufseher

אַף a.h. obwohl, selbst wenn

אַפְדְיוֹן φορεῖον Sänfte

אַפְשָׁר a. möglich, אִי אַפְשָׁר unmöglich

אֵרוּסִין Verlobung

אָרִיךְ a. lang

אַרְיֵס Pächter

אַרִיסְטִין ἄριστον Frühmahl

אַרְכִּיאַסְרוֹס ἀρχίατρος öffentlicher Arzt

אַשְׁפָּרָא Misthaufen

אֶתְמַהּ a. ich staune darüber

אֶתְתָּא a. Frau

ב

בְּ abgesondert, בְּלָחְדֵי allein, nur

בּוּדְמֵי Viehtreiber

בּוּלְדִין φολλάριον Münze

בָּטַל Ho gewissen sein

בָּטַל aufhören Ni abgeschafft werden, befreit sein, Pi abschaffen, vernichten

בֵּימָה βῆμα Richterstuhl

בִּישַׁם Kitpa. parfümiert werden

בֵּית דִּין, בֵּית דִּינַי Tribunal von Gelehrten

בָּרַח fliehen, Hi entziehen

בַּר נָשׁ Geschöpf, Mensch

גְּדִיִּים gläßchen

גּוּף Leib, בְּגוּפֵהּ für ihn persönlich

ג

גָּזַר anordnen, verordnen

גְּזַר דִּין Urteil

גִּיּוֹרְתָא Proselytin

בְּעַד, בַּעֲבוּר wegen

גָּמַר vollenden, Pi גִּמֵּר? usw.

ד.

דַּי = דַּיָּ genug

דֶּגֶל, דִּגָּל Feldzeichen Beispiel, Merkmal

דִּין a. Pa. streiten

דַּיָּן a. dieser

דָּלַק brennen, Hi anzünden, דְּלֵקָה Brand

דָּמַם a. schlafen, sterben

דַּעַת Kenntnis, Wissen, Meinung

דִּקְדּוּק sorgfältiges Studium, Genauigkeit

דַּיָּן Ausleger, Vortragender

ה.

הַהוּא a. dieser

הֲלֹא daja

הוּא a. das bedeutet; folglich

הֵיךְ wie? wo? הֵיכָן? wohin?

הֵמָּה a. = הֵם

הֵן a. das ist

הֲנָה a. hier

הָאֵלֶּה a. diese, pl.

הֵן ja

הָתָם a. dort.

ו.

וָתִיק tüchtig, fromm

ז.

זֶבֶל Dünger

זוּז von der Stelle rücken, Hi fortbewegen

זָכָה sich Verdienste erwerben

זִמֵּן Pi. einladen

ח.

חָגָר lahm

חָלַף a. hinter

חָפְשִׁי; בְּ חֹפֶשׁ frei, nicht versklavt

חָזַר herumgehen, zurückkehren; für: wiederum, Hi zurückbringen

חַיִּים Lebensunterhalt

חֲנוּת Kaufladen

חֹרֶשׁ a. Wald, Dickicht

חָשַׁשׁ verdächtigen, Ni verdächtig sein

חָשַׁשׁ besorgt sein

חֵלֶק Stück

ט.

טֵאָטְרוֹן, טְרוֹן Theater

טָיַל Pi טִיֵּל herumgehen, sich ergehen

טָלְטֵל bewegen, forttragen

טָעָה irren

יְסוֹד Grund

נִסְכַּר Ni sich anschließen

סָכָל töricht

ע.

עִבְרִית griechisch

עָלָה herausgehen, aufgehen (in der Rechnung)

פ.

פֹּה hier

פְּ a. als

פָּנָה a. beugen, neigen

פְּעָמִים sobald als, nachdem

פַּעַם a. wie? auf welche Weise?

פֹּה so

פֹּל jeder, alles;

פִּי־פֹל um so viel mehr

פְּלֵא irgend etwas; etwa?

פַּמָּה wie viel; viel

פָּמַל Ni rege werden

נוֹסַף Ni hineingehen, Hi hineinbringen

כְּנוּסִיָּה Versammlung, Gemeinde

כָּסַח abschneiden; כְּסוּחִים Abschneiden

כָּעוּר häßlich

כָּפַר ableugnen

כְּפָר Körnerhaufe

כָּשֵׁר tauglich, fromm

כִּשֵּׁר Hitpa. sich als tauglich erweisen

ל.

לָעַג a. spotten

לִכְלֵךְ beflecken

לְפִי dem entsprechend

לְקִרְאַת gegenüber

לְשׁוֹן a. Lesart, Aeußerung

מ.

מֵאָה a. hundert

מָאתַיִם dreihundert

מַאי a. was ist es?

מַגְרֵסָא, מַגְרְסָא a. Speise

מַגָּל Messer, Sichel

מוֹכֵס Zöllner

מוּעָט wenig

מָחַל vergeben

מַטְמוֹן Schlupfwinkel, Schatz

מַטְרוֹנָה Matrone

מִיָּד sofort

מִכֶּר Verkauf

מַמָּשׁ Wesentliches

מָנָה Hitp. eingesetzt werden, zugeteilt erhalten

מֵעַיִן woher?

מַעֲשֶׂה Tat, Ereignis

מִצְרַיִם a. ägypt. Tisch

מַחְרוֹזֶת a. Schnabel

מַרְגְּלִית Perle

מִרְחָץ Baden

מֵשִׁיחָה Seil, Schnur

מַשְׁכּוֹן Pfänden

מַשְׁפֵּכֶת Korb

מָשָׁל a. Gleichnis, Sinnspruch

מַתָּן Geben

נָטַר Hi wahren, vorsichtig sein, achten auf

נ

נָאֶה schön

נָבַל a. essen

נוּחַ נֶפֶשׁ Ruhe des Geistes

נְטִיעָה Pflanzung

נָטַשׁ nehmen, wegwerfen

נָכַר Hi bekannt machen

נַם a. auch

נָסָא a. nehmen

נִסָּיוֹן Versuchung

נָשָׂא tragen, heiraten, Hi verheiraten

נָתַךְ Ho abgeschlagen werden

נָתַר Hi lösen, erlauben

ס

סָבַל Pi aufhäufen, zurücklegen

סוּמָא blind

סַיִף Schwert

סִירָה Dornbusch

סָכַךְ Kitpa. achten auf

סָכַל a. Itpa. betrachten, nachdenken

סַמְגַּר נְבוֹ Σαμψαρνεγώ Fauchler

סַנְהֶדְרִין συνέδριον Tribunal, Gerichtshof

סְעוּדָה Mahlzeit

סָפַח Pi verbinden

סָרַח sündigen

ע

עוֹד noch

אַף עוֹד ja sogar

עַד ehe, bevor

עָבַר a. hineingehen

עַכְשָׁו jetzt

עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה um wieviel mehr

עָנָה bedrücken

עֲנִיָּה Bedrückung, Demütigung

עָנָה Hi anrechnen, beilegen

עָרַב a. hineingehen, impf יָעֹרֵב

עָמַד stehen, auftreten, bestehen, stecken bleiben

עֲמִידָה Bestehen bleiben, Aufstehen

פנה sich beschäftigen

אני ich selbst

נעם angenehm sein, Pi Vergnügen bereiten

עת Zeit, ערבית Abendzeit

עתיד Zukunft, בעתיד in der messianischen Zukunft

ע

עלה treffen

עדגד קטגור Ankläger

עודגד סנגור Verteidiger

עוון a. Mund

עזב sich verabschieden, befreien Ni sich verabschieden

עזב a. Aph. eine Gedächtnisrede halten

ענה Pi besänftigen

עולם Palast

עיון Gesicht, Sinn, Lage

עיבור Abfall, Auswurf

עיבור Bibelvers

עבד tun, arbeiten;

עובד Arbeiter;

עבודה Arbeit, Lohn

עקוב klug

עגול Knäuel

עגדה Garten

עגד bezahlen, Ni sich bezahlen lassen

עגמת Vergeltung, Bestrafung

עדה Pi sich trennen

עדה Faden, Docht

פ

עדה a. Gemeinde

עדה a. einladen

עוף schwimmen

על a. bei, עליו bei, zu

עפש kalk sein

עפש a. dass.

עפש nötig

פ

עצר bestimmen, festsetzen

עקר a. Steinhuhn

עקרי κύριε Herr

עקרון κύαθον ein Trinkgefäss

עקל leicht und schwer (Schluss a minori ad maius)

עקר a. ein wenig

ערב Korb

ערב schlagen, Pi dass., beeinträchtigen, verstümmeln

עפר a. Pa. zusammenfallen

עקדה γραφεῖα Kasten

עקרס κίρκος Zirkus

פִּעֵל Pi putzen, Hitp. sich putzen

ק

קָדְקֹד Hohlkopf

קוּר Hilp. murren

קוּשׁ wollen, Pi versöhnen, Hitp. sich versöhnen

קֵרְוָח Bereich, Erlaubnis

קָשַׁר sieden

ר

רָאָה mieten, Hitpa. gewinnen

ש

שְׁבִיל Pfad; עַל־שְׁבִיל um willen, wegen

שָׁגַר Pi senden

שָׁקַט a. ruhig sein, Pa beruhigen

שׁוֹשְׁבִין Hochzeitsbeistand

שָׁאַר, Pi von שְׁאָר, übrig lassen

שֶׁכֵּן denn so; עַל־שֶׁכֵּן umso mehr

אוּלַי vielleicht

אוֹשֵׁר losmachen, Pi locker machen

אַגָּדָה a. Lehrtradition

אִשֵּׁר bedienen

אַשְׁקְדָן eifrig, strebsam

ת

תָּבַע einfordern

תַּבְשִׁיל gekochte Speise, Gericht

תָּוֶךְ Mitte, Inneres- בְּתָוֶךְ in

תָּלָה a. hängen, aufhängen

תְּלַת ein Drittel

תַּמְחוּי Schüssel

תָּם a. dort

תָּנָא a. lehren, überliefern

תַּעַלֻּל a. Fuchs

תָּפַשׂ ergreifen

נָקַשׁ Ni straucheln

סָדַר anordnen Hi herrichten

סוּכְּתָה Zucht, Art

סָכַן Hi streiten

סַכִּין a. Tür

סְתָו a. fem. Zwei

Benutzte Texte

Mischna: Ausgew. Mischnatraktate, ed. Strack – ed. Jost, 2 Bde; – Abot de R. Natan: ed. Schechter, 1887; – Tosephta: ed. Zuckermandel, 1881; – Mekhilta: ed. Friedmann, 1870; – Siphra: Warschau 1866; – Siphre: ed. Friedmann, 1864; – Babyl. Talmud: Venedig 1520ff, Warschau 1880ff; – Jerus. Talmud: Venedig 1523, Krotoschin 1866; – Midrasch rabba: Venedig 1545; Wilna I, 1887; II, 1884; Bereschit rabba: ed. Theodor, 1903ff; – Pesiqta rabbati: ed. Friedmann, 1880.

Literatur.

Wörterbücher: G. Dalman, Aram.-neuhebr. Handwörterbuch², 1922; – Levy, Neuhebr. u. chald. Wörterbuch.

Grammatiken: G. Dalman, Gramm. des jüd.-palästa. Aramäisch², 1905; vgl. auch G. Dalman, Aram. Dialektproben², 1927; – M. L. Margolis, Lehrbuch d. aram. Sprache des babyl. Talmuds, 1910; – K. Albrecht, Neuhebr. Grammatik, 1913.

Übersetzungen: Winter-Wünsche, Mekhilta, 1909; – A. Wünsche, Midrasch rabba; – Strack-Billerbeck, Komm. z. N.T. aus Talmud u. Midrasch, 4 Bde; – P. Fiebig, Altjüd. Gleichnisse u. die Gleichnisse Jesu, 1904; – P. Fiebig, Die Gleichnisreden Jesu im Lichte der rabb. Gleichnisse der neutest. Zeitalters, 1912.

Wichtige Hinweise u. Erläuterungen: W. Bacher, Agada der Tannaiten; Ag. d. Amoräer; – J. Ziegler, Die Königsgleichnisse des Midrasch, 1903; – P. Fiebig, Der Erzählungsstil der Evangelien, 1925.

GENERAL THEOLOGICAL SEMINARY
00065723

DALMAN, Gustaf:

Grammatik des jüdisch-palästinischen Aramäisch, nach den Idiomen des palästin. Talmud, des Onkelostargum und Prophetentargum und der jerusalem. Targume. 2. Aufl., vermehrt u. vielfach umgearb. XVI, 419 S. gr. 8°. 1905. RM 9.—

Aramäische Dialektproben unter dem Gesichtspunkt neutestamentlicher Studien, neu hrsg. 2., erw. Aufl. Mit deutsch-englischem Wörterverzeichnis. IX, 72 S. gr. 8°. 1927. RM 8.50, geb. RM 10.—

Jesus-Jeschua. Die drei Sprachen Jesu. Jesus in der Synagoge, auf dem Berge, beim Passahmahl, am Kreuz. IV, 222 S. gr. 8°. 1922. RM 3.90

FIEBIG, Paul:

Der Erzählungsstil der Evangelien im Lichte des rabbinischen Erzählungsstils untersucht, zugleich ein Beitrag zum Streit um die „Christusmythe". XII, 162 S. 8°. 1925. (Untersuchungen zum Neuen Testament, Heft 11.) RM 8.40, geb. RM 10.50

Die Aufgaben der neutestamentlichen Forschung in der Gegenwart. 24 S. 8°. 1909. RM —.50

GESENIUS-BERGSTRÄSSER:

Hebräische Grammatik. 29. Auflage. Mit Benutzung der von E. Kautzsch bearb. 28. Aufl. von Wilhelm Gesenius' hebräischer Grammatik, verfaßt von G. Bergsträßer. II. Teil: Verbum. 1. Hälfte. RM 5.—

Teil I erschien 1918 im Verlage F. C. W. Vogel, Leipzig. Teil II, 2. Hälfte im Druck.

KITTEL, Gerhard:

Rabbinica. Paulus im Talmud. Die „Macht" auf dem Haupte. Runde Zahlen. IV, 47 S. gr. 8°. 1920. (Arbeiten z. Religionsgeschichte d. Urchristentums, 3. Heft.) RM 1.10

THOMSEN, Peter:

Die Palästinaliteratur. Eine internationale Bibliographie in systematischer Ordnung mit Autoren- und Sachregister.

1. Die Literatur der Jahre 1895—1904. (XVI, 204 S.) RM 5.—; geb. RM 7.50
2. Die Literatur der Jahre 1905—1909. (XX, 316 S.) RM 8.—; geb. RM 10.50
3. Die Literatur der Jahre 1910—1914 (XX, 388 S.) RM 14.—; geb. RM 16.50
4. Die Literatur der Jahre 1915—1924 (XX, 755 S.) RM 39.—; geb. RM 4[illegible]

JHC

VERLAG DER J. C. HINRICHS'SCH[illegible]
BUCHHANDLUNG IN LEIPZIG [illegible]

T3-BSK-517